Helsingin kaupungin lausunto eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta HE 299/2022 vp

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta pyytää otsikossa mainittuun asiaan liittyen 12.1.2023 pidettävään valiokunnan kokoukseen Helsingin kaupungin kirjallista asiantuntijalausuntoa. Helsingin kaupunki lausuu pyyntöön viitaten seuraavaa:

Yleisperustelut

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki, joka koskee sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen ja tuottamisen valvontaa. Samalla kumottaisiin useita aiempia valvontaa koskeneita säädöksiä ja säännöksiä.

Lakien kokoaminen yhteen säännökseen sekä tarkentava sääntely liittyen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) valvontaa koskeviin säännöksiin on tarpeellista ja kannatettavaa. Yhtäläiset kriteerit rekisteröimiselle ja valvonnalle ovat perusteltuja. Myös omavalvonnan yhtäläiset velvoitteet palvelun järjestäjälle ja tuottajalle sekä epäkohtien ilmoitusvelvollisuuden yhtenäistäminen koko sosiaali- ja terveydenhuollossa ovat kannatettavia.

Helsingin kaupunki haluaa kiinnittää erityistä huomiota siihen, että laissa säädetyt uudet velvoitteet vaativat merkittäviä resurssin lisäyksiä sekä omavalvonnan että palvelunjärjestäjän valvonnan toteuttamiseen verrattuna aiemman lainsäädännön pohjalta kunnissa toteutettuihin toimiin. Hallituksen esityksessä on huomioitu lähinnä vain rekisteröintiin liittyviä kertaluonteisia kuluja. Erityisesti lakiesityksen 24 §:ssä tarkoitettu palvelun järjestäjän ohjaus- ja valvontavelvollisuuden toteuttaminen, mutta myös lisääntyvät velvoitteet omavalvontaan liittyen tuottavat hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille paljon lisätyötä, jota ei ole hallituksen esityksen taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa huomioitu.

Lain velvoitteiden toteuttamiseen tulisikin varata hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille riittävät resurssit lakisääteisinä tehtävämuutoksina.

Säännöskohtaiset perustelut

4 § 6) kohta yhteinen palveluyksikkö

Yhteisellä palveluyksiköllä tarkoitetaan kohdan mukaan palveluyksikköä, jossa toimivat palveluntuottajat ovat sopimuksella valinneet valtuutetun palveluntuottajan edustamaan heitä valvontaviranomaisessa sekä vastaamaan heidän puolestaan velvoitteista sen mukaan kuin tässä tai muussa laissa erikseen säädetään.

Koska sääntely yhteisestä palvelutuottajasta koskee myös hyvin pieniä ja itsenäisten ammatinharjoittajien välisiä sopimuksia, olisi hallituksen esityksen perusteluissa ollut hyvä

todeta tyhjentävästi, mitkä lain velvoitteet koskevat valtuutettua palveluntuottajaa ja yhteistä palveluyksikköä, ja erityisesti mitkä eivät.

Ehdotetussa säännöksessä on etenkin terveydenhuollon itsenäisiä ammatinharjoittajia koskien uusia velvoitteita ja voi jäädä epäselväksi mitä valtuutetun palveluntuottajan vastuu kattaa. Valtuutettu palveluntuottaja vastaa valvontaviranomaiselle annettujen tietojen oikeellisuudesta niin rekisteröinnissä kuin valvonta-asiassa. Tämä voi tarkoittaa verrattain laajaa vastuuta tarkastaa ja seurata yhteisessä palveluyksikössä toimivien tuottajien toimintaa ja toisaalta epäselvyyttä velvoitteiden jakautumisessa.

4 § 8) kohta Vaativaa sosiaalihuoltoa tuottava palveluyksikkö

Lakiesityksen 20 §:n mukaan valvontaviranomaisen on tarkastettava sairaala ja vaativaa sosiaalihuoltoa tuottava palveluyksikkö ennen palveluyksikön rekisteriin merkitsemistä. Vaativan sosiaalihuoltoa tuottavan palveluyksikön määritelmä on ehdotuksessa kirjoitettu huomattavan laajaksi verrattuna sairaalaa koskevaan määritelmään. Ehdotamme harkittavaksi, että 8 kohdan määrittely kavennettaisiin koskemaan ainoastaan sosiaalihuollon ympärivuorokautista toimintaa. Nyt määritelmää sisältää laajasti sosiaalihuollon varsin keveitä avopalveluja.

Terveydenhuollossa erikoissairaanhoidon poliklinikkamuotoiset toiminnot on jätetty sairaala -määrittelyn ulkopuolelle. Sosiaalihuollon laajempi määritelmä johtaa siihen, että valvontaviranomaisten ennakkotarkastusresursseja joudutaan laajamittaisesti käyttämään kevyiden sosiaalihuollon avopalveluiden valvontaan. Tämä resurssi olisi väistämättä poissa vaativien ympärivuorokautisten palveluiden valvonnasta.

Kaikkia sosiaalihuoltolain 3 §:n mukaista erityistä tukea tarvitsevalle järjestettäviä avopalvelumuotoisia sosiaalipalveluja ei ole perusteltua määritellä vaativaksi sosiaalihuolloksi. Vaativaksi sosiaalihuolloksi määrittyisi Helsingin kaupungin avopalveluyksiköistä mm. sosiaalihuoltolain 3 §:n mukaisille asiakkaille järjestettävä perhesosiaalityö, perhetyö, tukiperhe- ja tukihenkilötoiminta, vertaisryhmätoiminta sekä lastensuojelululain mukainen sosiaalityö, lastensuojelun kaikki avopalvelut sisältäen tehostetun perhetyön. Myöskään päätöksentekovalta itsemääräämisoikeutta rajoittavista toimenpiteistä ei voi yksinään olla peruste määrittelylle vaativaksi sosiaalihuollon yksiköksi. Tämä määrittely tuo kaikki lastensuojelun sosiaalityön palveluyksiköt määrittelyn piiriin. Helsingissä itse rajoituspäätöksen tekee usein perhekeskuksessa tai muussa avopalvelussa työskentelevä sosiaalityöntekijä, ja se pannaan täytäntöön lastensuojeluyksikössä.

Ehdotamme sen vuoksi, että 8 kohdassa oleva sana ”voidaan käyttää” (asiakkaan itsemääräämisoikeutta rajoittavia toimenpiteitä) muutettaisiin muotoon ”vie täytäntöön”. Tällöin määritelmä rajoittuisi vain sosiaalihuollon yksiköihin, joiden henkilöstö vie tosiasiassa täytäntöön yksikössään olevan asiakkaan itsemääräämisoikeuden rajoituksia.

6§ 5) ”terveyspalvelujen tuottajalla on oltava potilasvakuutuslain (948/2019) mukainen vakuutus”.

Sosiaalihuollon asiakkaat ovat usein haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä, joilla osalla on merkittävästi heikentynyt toimintakyky. Palvelunjärjestäjän hankkiessa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita yksi edellytyksistä on toiminnan vastuuvakuutus. Ehdotamme harkittavaksi, että sitä voitaisiin vaatia kaikilta sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajilta.

21 § Rekisteröintiä koskeva päätös

Ehdotamme säännöksen tarkentamista kiireellistä rekisteröintiä koskevalla päätöksellä. Lain 5 §:n 2 momentin mukaan sosiaali- ja terveyspalveluntuottajan toiminnan aloittamisen tai muutoksen toteuttamisen edellytyksenä on, että palvelutoiminnan rekisteröinnistä tai sen muutoksesta on tehty 21 §:ssä tarkoitettu päätös.

Palvelunjärjestäjä voi joutua perustamaan hyvin nopeasti erilaisissa jatkuvuudenhallinnan ja varautumisen tilanteissa uusia palveluyksiköitä kuten esimerkiksi ympärivuorokautisen hoidon lastensuojelun yksiköitä turvatakseen kiireellisen sijoituksen paikat kaikille tarvitseville lapsille. Kysymyksessä voi olla esimerkiksi palveluntuottajan äkillinen konkurssi, onnettomuustilanne tai kansainvälistä suojelua tarvitsevien lasten vastaanotto. Näissä tilanteissa hyvinvointialueen on saatava nopeasti rekisteröintipäätös, jotta palvelu voidaan turvata lainmukaisesti.

26 § Omavalvontaohjelma

Pidämme perusteltuna sitä, että omavalvontaohjelman laatimisen velvoite koskee vain palveluntuottajia, jotka antavat palveluja useammassa kuin yhdessä palveluyksikössä. Omavalvontasuunnitelma on riittävä väline yksittäisten palveluyksiköiden omavalvonnan määrittelemiseen. Toisen momentin viimeiseen virkkeeseen on jäänyt epähuomiossa yksikkömuoto, jota ehdotamme korjattavaksi: ”…myös päivittäisen toiminnan sisältämät palveluyksiköiden omavalvontasuunnitelmat ja lääkehoitosuunnitelmat”.

Omavalvontaohjelman toteutumisen seurannan lakisääteistäminen ja havaintojen julkaisu edistää toiminnan läpinäkyvyyttä ja on erittäin kannatettavaa. Julkaisukertojen määrää tulee kuitenkin vähentää yhteen tai kahteen kertaan vuodessa. Velvoite aiheuttaa turhia kustannuksia ja lisää epätarkoituksenmukaista hallinnollista työtä niin pienille kuin isoille toimijoille. Esimerkiksi sosiaalihuollon yksiköissä asiakaspalautteen muutaman kuukauden välein tapahtuva erillinen kerääminen ei vastaa tarkoitustaan ja kuormittaa hoitohenkilökuntaa.

27 § Palveluntuottajan omavalvonta

Pidämme myös omavalvontasuunnitelmaan liittyvien havaintojen julkaisemista neljän kuukauden välein yksittäistä yksikköä koskien epätarkoituksenmukaisen tiheänä edellisessä kohdassa mainituin perusteluin.

Lisäksi esitämme harkittavaksi, että vähintäänkin omavalvontasuunnitelmia koskien säännökseen lisätään nimenomainen maininta salassa pidettävien tietojen luovuttamiskiellosta julkaisemisen yhteydessä. Etenkin monissa sosiaalipalveluissa (kuten lastensuojelussa) on hyvin pieniä palveluntuottajia, joiden osalta maininta suoraan säännöksessä olisi tarpeellinen.

Helsingissä 10.1.2023

Kunnioittavasti,

Juha Jolkkonen
Toimialajohtaja / Sektorchef

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala / Social-, hälsovårds- och räddningssektorn
PL 6000 /PB 6000
FI-00099 Helsingin kaupunki /Helsingfors stad
Puh./Tel. +358 (0)9 310 422 15
juha.jolkkonen@hel.fi
www.hel.fi/sotepe